

O‘ZBEKISTONDA BUGALTERIYA HISOBINING XALQARO MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARI

Axmadullayev Abzaldin Abduhamid o'g'li
O'zsanoatqurilishbank ATB xodimi

Annotatsiya: *O'zbekistonda Bugalteriya hisobi moliyaviy hisobotlarini tayyorlash xalqaro standartlari va hisob kitob jarayonlarini boshqarish ma'lumotlar yig'ishni tizimli va standartlashtirilgan usullar orqali boshqarish, Bu standartlar moliyaviy hisobotni amaliyotda standartlashtirishda va moliyaviy ma'lumotlarni to'liq, aniq va yuqori sifatda taqdim etishda yordam beradi. Ularni qo'llash tizimga aniq va sodda hisob-kitob amaliyotini ta'minlashga va moliyaviy ma'lumotlarning soliqqa ishonchliligini oshirilishi to'g'risida so'z yuritiladi.*

Kalit so'z: *Hisobot, tizim, xalqaro, moliyaviy, standart, ma'lumot, nazorat, umumiy, jarayon, sifat, auditoris, ma'suliyat, prinsiplar, joriy, global, malag' kirish, ko'rsatgish, ahamiyat, bugalteriya,*

Abstract: *International standards for preparation of accounting financial reports in Uzbekistan and management of accounting processes, management of data collection through systematic and standardized methods. will give. It is said that their application will provide the system with a clear and simple calculation practice and increase the reliability of financial data for tax purposes.*

Key word: *Report, system, international, financial, standard, information, control, general, process, quality, auditor, responsibility, principles, current, global, reference, display, significance, accounting,*

Абстрактный: *Международные стандарты подготовки бухгалтерской финансовой отчетности в Узбекистане и управления процессами бухгалтерского учета, управления сбором данных посредством систематических и стандартизированных методов. Говорят, что их применение обеспечит системе понятную и простую практику расчетов и повысит надежность финансовых данных для целей налогообложения.*

Ключевое слово: *Отчет, система, международный, финансовый, стандарт, информация, контроль, общий, процесс, качество, аудитор, ответственность, принципы, текущий, глобальный, ссылка, отображение, значимость, учет,*

O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy operatsiyalarni boshqarishda katta ahamiyatga ega bo‘lgan tizimdir. O‘zbekiston Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari, mamlakatdagi moliyaviy hisobotlashni birlashtirish, moliyaviy ma’lumotlarni standartlashtirish va moliyaviy nazoratning yakunlanishini ta’minlash maqsadida qo‘llaniladi.

O‘zbekiston Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari umumiy tamoyillarini o‘z ichiga oladi:

1. Moliyaviy Hisobotlash Usullari: O‘zbekiston moliyaviy hisobot standartlari moliyaviy hisobotlar uchun ishlab chiqilgan standart tuzilmalardir va moliyaviy ma’lumotlarni tuzilgan tartibda taqdim etishdan iboratdir.

2. Moliyaviy Hisobotlash Tartibi: Hisobotlash jarayonini auditoris bilan hamkorlikda moliyaviy hisobotni yaratish va taqdim etishdan iboratdir. Bu tartib hisobotning yuqori sifatini ta’minlaydi.

3. Transparensiya va Mas’uliyat: O‘zbekiston Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari transparensiyani oshirishga va korporativ xizmatlarning mas’uliyatini ta’minlashga qaratilgan.

4. Auditorlik va Nazorat: Hisobotlarni tekshirishlar va audittorga yoki boshqa kompetent tashkilotga hisobotlarni nazorat qilish bilan bog‘liq qoidalarni o‘z ichiga oladi.

Bu standartlar O‘zbekiston moliyaviy tizimida moliyaviy hisob, audit va hisobotlash sohasida birlashtirgan moliyaviy amallar yoki moliyaviy ta’minotning samarali ishlashini ta’minlaydi. Ularning amalga oshirilishi moliyaviy hisobotlashda standart va yagonadir.

O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi, moliyaviy ma’lumotlar yig‘ishini tizimli va standartlashtirilgan usullar orqali boshqarish, amalga oshirish va hisobotlar tayyorlashda juda ahamiyatga ega bo‘lgan hisob tizimidir. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bu tizimga qo‘llaniladigan standartlar jamlanmasidir va moliyaviy hisobotlashda yagona ta’limotlarni standartlashtirish, moliyaviy ma’lumotlarni solishtirish uchun o‘zbek moliyaviy tizimidagi barcha tashkilotlar va tadbirkorlar tomonidan qabul qilingan standartlar va prinsiplardir.

Bu standartlar moliyaviy hisobotlashda muhimdir, chunki ular moliyaviy ma’lumotlarni to‘play oluvchi, solishtiradigan, ta’limotlarni standartlashtiradigan va moliyaviy hisobotlar tayyorlash jarayonlarida qo‘llaniladigan yagona ta’limotlardir.

O‘zbekiston Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari quyidagi muhim nuqtalarni o‘z ichiga oladi:

1. IFRS-GA MOS TOSHKTIRILGAN STANDARTLAR: Buxgalteriya hisobotlarini tayyorlashda, hisob-kitob jarayonlarini amalga oshirishda Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari (IFRS) prinsiplariga mos keladigan standartlar joriy etilgan.

2. TRANSPARENSIYA: Standartlar transparensiyani ko‘tarishda muhim rol o‘ynaydi. Ma‘lumotlar to‘g‘risida yopiq, aniq va yetkazib berishning muhimligi standartlar bilan belgilanadi.

3. MALIY KOMUNIKATSIYALAR: Moliyaviy hisobotlar tuzilishi maqsadiga muvofiq moliyaviy ma‘lumotlarni ishonchli kasbdan foydalanadigan tahlillovchi va ma‘lumotlarni ta‘limotlarni qayd etishda samarali ta‘limotlar tayyorlashga yordam beradi.

4. MUOMALAHA HOLATLARIGA UYG‘UNLIK: Moliyaviy hisobotlar va hisobotlar moliyaviy tizimni rivojlantirishga bo‘lgan tashkiloting shartlari bo‘yicha yagona burchlarga rioya qiladigan va muassasalar o‘rtasidagi moliyaviy muloqotlarni osonlashtiradigan standartlar bilan belgilanadi.

O‘zbekistonda Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisobotlarini tayyorlashda xalqaro standartlarga ham amal qilinadi. Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlari hisobotlar tayyorlash va hisob-kitob jarayonlarini boshqarishda yuqori standartlar ta‘minlash maqsadida dunyoda keng qo‘llaniladi.

O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga misollar:

1. Xalqaro Moliyaviy Hisobotlash Standartlari (IFRS): O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisoblashda Xalqaro Moliyaviy Hisobot Standartlariga mos ravishda amal qiladi. Bu standartlar moliyaviy hisobotlashga global mablag‘lar va standartlar kiritishda yordam beradi.

2. Masofaviy Ta‘limotlar: O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy tashkilotlarga xalqaro standartlarga moslikni ta‘minlashda qo‘llaniladigan masofaviy ta‘limotlar tashkil etadi. Bu ta‘limotlar moliyaviy xizmatlarni yarim o‘rganish va raqobatbardoshlikda ilg‘or hisobotlar tuzilishiga yordam beradi.

3. Transparensiya: Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari moliyaviy ma‘lumotlarni ishonchli va aniq ko‘rsatishga asoslangan bo‘lib, moliyalarning transparensiyasini oshirishga intiladilar.

4. Mamlakat Chet El Hisobot Standartlari bilan Toshqinlash: O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisobotlashda mamlakat chet el hisobot standartlariga mos kelmagan joyda qatnashuvchilar uchun moliyaviy hisobotlar tayyorlashda ham xalqaro standartlarni qabul qiladi.

O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisobotlashda xalqaro standartlarga amal qilish orqali moliyaviy transparensiyani oshirish, moliyaviy

hisobotlash ko'rsatkichlarini yomonlashtirishni oldini olish maqsadida dunyoda qatnashuvchilari bilan birga harakat qiladi va moliyaviy hisobotlarni yuqori sifatda taqdim etish uchun faol qatnashchilardan foydalanadi.

O'zbekistonda Buxgalteriya Hisobi xalqaro moliyaviy hisobot standartlari bilan birgalikda faolroq ishlaydi va moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlarga mos ravishda tuzilishi va taqdim etilishi mavzusida katta e'tibor beriladi. Bu standartlar moliyaviy hisobotlarni o'rgangan tashkilotlar, tadbirkorlar va moliya organlarining moliyaviy tashkilotlarda o'zlashtirishini ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekistonda Buxgalteriya Hisobi xalqaro moliyaviy hisobot standartlarida quyidagi nuqtalarga e'tibor qaratadi:

1. Xalqaro Hisobotlash Standartlari (IFRS): Mamlakat hisob-kitob tiziminin O'zbekiston Buxgalteriya Hisobi tomonidan qo'llab-quvvatlashi va xalqaro moliyaviy rendlardan kelib chiqqan standartlar bilan mos ravishda ishlashini ta'minlaydi. Bu standartlar moliyaviy hisobotlar yaratishda yagona va global tartibni ta'minlaydi.

2. Standartlashgan Tarif (GAAP): O'zbekiston Buxgalteriya Hisobi standartlarida standart moliyaviy hisobotlash prinsiplariga rioya qilinadi. Tashkilotlar bu standartlar orqali ishlab chiqilgan moliyaviy ma'lumotlarni boshqarishda stabil va standartlashtirilgan usullar bilan tanishishadi.

3. Masofaviy Ta'limotlar: O'zbekiston Buxgalteriya Hisobi standartlarni amalga oshirish va ularga rioya qilishda tizimga yopiq kirish uchun masofaviy ta'limotlar tashkil etadi. Bu ta'limotlar tashkilotlar uchun moliyaviy standartlarga moslikni ta'minlashda katta yordam beradi.

O'zbekiston Buxgalteriya Hisobi xalqaro moliyaviy hisobot standartlari tizimida rioya qilinadigan standartlarni samarali yokarli umumiy mola usullarni formatsiyasini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Bu standartlar moliyaviy hisobotlash jarayonlarini standartlashtiradi, transparensiyani oshiradi va moliyaviy transaksiyalarni o'zlashtirishga ko'maklashadi.

O'zbekistonda Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisob kitoblari va hisobotlarni tuzishda global standartlarga mos keladigan O'zbekiston Respublikasi "Moliyaviy Hisobotnoma" standartlari bilan amal qiladi.

Bu standartlar barcha moliyaviy tashkilotlarga, kompaniyalarga va hisob-kitob tashkilotlariga moliyaviy hisob kitoblari va hisobotlarni tuzishda moslikni ta'minlash uchun yordam beradi. Ular moliyaviy amallarni standartlashtirish, hisob-kitobni olib borish jarayonlarini boshqarish, moliyaviy ma'lumotlarni to'plashda o'ziga xos metodologiyalar e'tirof etadi.

Bu standartlar moliyaviy transparensiyani oshirish, moliyaviy hisobotlarni taqdim etishni standartlashtirish, moliyaviy tashkilotlarning izohlarini yomonlashmaslik va moliyalarning amalga oshirish jarayonlarini sodda va aniq qilishda yordam beradi.

O‘zbekiston Buxgalteriya Hisobi moliyaviy hisob-kitob tizimida barcha moliyaviy operatsiyalar uchun tuzilgan moliyaviy standartlar va prinsiplarga amal qilishda katta ahamiyatga ega bo‘ladi.

O‘zbekistonda buxgalteriya hisobi sohasida xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga amal qilish juda muhimdir. Bu standartlar hisob kitob bo‘yicha ma’lumotlarni standartlashtirish, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va ko‘rsatishni ta’minlashda foydalaniladi.

Xalqaro standartlar yo‘q - ularni Qonuniyat bilan nomlangan SR O‘zbekiston Respublikasi Qarorining “O‘zbekiston Respublikasi hisob hisob-kitoblari; dastlabki bo‘lishi, o‘zgartirish va qayta joylash” no‘li qaroriga amal qiladi, bu esa moliyaviy hisobot va maliy hisobotlarda qo‘llaniladi. Bunda hisob-kitob uchun o‘z vaqtida ko‘ngil bo‘lgan mazkur hujjatda mavjud bo‘lgan moliyaviy hisob kitob metodikasi standartlari tushunchasi ham keltiriladi.

ISA (International Standards on Auditing): Xalqaro auditge oid hisobotlash standartlari.

Ularning yanada tafsilotli tahlili va mahsulotlari O‘zbekiston Respublikasi qonunlariga va tartib va ta’limotlariga mos ravishda bajariladi va ular barcha moliyaviy vazirlar va xisob-kitob boshqaruv organlari tomonidan mustahkamlanadi.

Bu standartlar O‘zbekiston moliyaviy tizimida kifoya rolini o‘ynaydi, chunki ularga rioya qilish moliyaviy hisob-kitob sohasida yuzaga keladigan muammo va zahotni cheklashda yordam beradi, shuningdek, xalqaro miqyosda moliyaviy axborotni ta’minlash masalalari o‘rtasida burchak yuzasnoma ta’minlash bo‘yicha yordam beradi.

O‘zbekiston Respublikasida xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga rioya qilish uchun qonunlar va tartib va ta’limotlar mavjud. Bu standartlar moliyaviy hisob-kitob jarayonlarini standartlashtirish, ma’lumotlar to‘g‘risida aniqlik va o‘ziga xoslikni ta’minlashda muhim rollarni o‘ynaydi.

Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarining amal qilishining mohiyati moliyaviy hisobotlashda aniqlik, muvofiqlik va transparensiya darajasini oshirishdir. Ular moliyalashtirish va soliqqa rioya qilish jarayonlarini ko‘rsatib berishda yordamchi bo‘lib, moliyaviy ishonchliligi va hisobotlarning soliq sohasida ishonchliligini ta’minlashda eng muhim shartlar sifatida qabul qilinadi.

O‘zbekistan bo‘ylab xalqaro moliyaviy hisobotni o‘rganish, tahlil qilish va amal qilish uchun O‘zbekiston Respublikasi moliyaviy hisobotlash standartlari kritik ahamiyatga ega. Bu standartlar O‘zbekiston moliyaviy tizimining standartlashtirilishi, moliyaviy hisob-kitobning yagona yuritilishi, hisobotlarni nazirlash va oqilona hodisalar uchun o‘zlashtirilishi uchun muhimdir

.O‘zbekistonda moliyaviy hisobotlash sohasida quyidagi standartlar amal qilinadi:

O‘zbekiston Respublikasi Moliyaviy Hisobotlash Qoidalari: O‘zbekiston Respublikasida amal qiluvchi bo‘lgan standartlar majmuasi. Bu standartlar O‘zbekiston moliyaviy tizimiga xos hisob-kitob amaliyotini standartlashtiradi.

Bu standartlar moliyaviy hisobotni amaliyotda standartlashtirishda va moliyaviy ma’lumotlarni to‘liq, aniq va yuqori sifatda taqdim etishda yordam beradi. Ularni qo‘llash tizimga aniq va sodda hisob-kitob amaliyotini ta’minlashga yordam beradi va moliyaviy ma’lumotlarning soliqqa ishonchligini oshiradi.

Moliyaviy hisobot standartlarining tog‘ri amal qilinishi moliyaviy transparensiyani oshiradi, ma’lumotlar ovoz huzuridagi samimiylilik va shaffoflikni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, standartlar moliyalashtirish va hisobotlar bo‘yicha amaliyotni standartlashtirishda yordamchi bo‘lib, moliyaviy hisobotlarni soliq sohasida ishonchlilik va tafakkurli ravishda taqdim etishni ta’minlaydi.

Moliyaviy hisobotda beriladigan axborot ishonchli bo‘lishi uchun taxminlardan mustaqil bo‘lishi lozim. Moliyaviy hisobot ma’lumotning tanlash va takdim etishi bilan qarorlarni qabul qilinishiga yoki oldindan belgilangan natija yoki yakunga yetishish maqsadida fikrni shakllantirishga o‘z ta’sirini ko‘rsatsa u betaraf deb hisoblanishi mumkin emas.

Buxgalteriya hisobining hisoblash usuli qo‘llanilganda, xo‘jalik sub’ekti moddalarni aktivlar, majburiyatlar, kapital, daromadlar va xarajatlar (moliyaviy hisobotlar elementlarini) sifatida tan oladi, qachonki ular Kontseptual asosda keltirilgan ushbu elementlarning ta’riflariga va tan olish mezonlariga to‘g‘ri kelsa.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992 "2020 — 2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida" gi farmoni. <https://www.lex.uz>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoniga "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti O'zbekiston Respublikasini 2030 yilga qadar ijtimoiy-iqtisodiy kompleks rivojlantirish konsepsiyasi qarori loyihasi. <https://regulation.gov.uz/uz/document/9413>.
4. Vahobov A.V., Malikov T.S. "Moliya" Darslik.-T.: "Sharq" nashriyoti, 2010.
5. Abdullayev O.M., Fattaxov A.A., K. Axmedov "Raqamli iqtisodiyot", Toshkent, 2018.
6. Sh.Mirziyoyev. PQ-4611-son "Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 24.02.2020
7. N.Sh.Xajimuratov. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobotlarni tuzishning metodologik asoslari. Servisilmiy amaliy jurnali.
8. Xudayberdiyeva, Nilufar Mengqobilovna. "Budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va hisobotini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish" Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, vol. 2, no. 2, 2022, pp. 913-925.
9. Muzrapova Shahnoza Saydullayevna. "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida moliyaviy hisobotl

